

Barbora Staňková, Prachaticy od války do „sametové“ revoluce. Stavební vývoj města (diplomová práce), Ústav věd o umění a kultuře FF JU, České Budějovice 2017.

Diplomová práce Barbory Staňkové logicky navazuje na její dosavadní bádání, v němž se věnovala problematice prachatických radnic a funkcionalistické architektury na jihu Čech. Výzkumné záměry se navíc prolínají i s občanským angažmá autorky, která patří k iniciátorům snah o záchranu významné prachatické památky, funkcionalistické Kralovy vily. Již v úvodu posudku je třeba předeslat, že občanská angažovanost Barbory Staňkové se s jejím výzkumem snoubí v nejlepší možné symbióze. Je nanejvýš potěšitelné, že uměnovědný „základní výzkum“, který diplomantka předkládá ve svých kvalifikačních pracích, má i „aplikovaný“ přesah do každodenního života. Za subjektivitu svých občanských postojů Staňková se nestydí a vědomě ji na řadě míst přiznává (např. v neskrývaném „rýpnutí“ do současné prachatické radnice, s. 11, či v označení případné realizace projektu obchvatu za „čirý nesmysl“, s. 309), zároveň však neskouzává k manipulaci s fakty a zůstává odborně korektní.

Diplomová práce je logicky vystavěná. V úvodu autorka představuje své téma, totiž shrnutí urbanistického vývoje Prachatic ve druhé polovině 20. století s těžištěm v éře socialismu. Správně si uvědomuje „generační stigma“, které na architektuře z éry socialismu ulpívá (s. 10). Výběr tématu přesvědčivě zdůvodňuje oprávněným zdůrazněním faktu, že i stavby vzniklé za socialismu mohly být architektonicky kvalitní. Vysoce oceňuji, že následující „povinný“ přehled dějin města neskouzává k faktopiseckému výčtu dat, ale vhodně se zastavuje především u dějinných momentů významných pro urbanismus města. Správně si uvědomuje potřebu představení stavební praxe socialistického státu, kterou suverénně předkládá s oporou v široké a relevantní literatuře. Vlastním jádrem textu je stať o urbanistickém vývoji města ve druhé půli 20. věku, která je založená na kritickém čtení dobové literatury a výzkumu široké pramenné základny (oceňuji zvládnutí práce s mnohdy nezáživnými prameny ze stavebního odboru města a z NPÚ). Posléze se zastavuje u nejvýznamnějších staveb a v kontextu dobového stavitelství logicky představuje i umělecká díla doplňující architekturu. Závěrečná kapitola sleduje současné problémy prachatického urbanismu, přičemž Staňková přesvědčivě dokládá, že řada z nich má kořeny v předchozí éře.

Ve shrnutí urbanismu i analýzách staveb (zejm. budovy SNB a soudu, případně sídla místní KSČ) Staňková přesvědčivě přibližuje kvality (objemová uvážlivost a promyšlená práce s hmotami) i problémy (materiálový marasmus) dobové architektury. Oprávněnou pozornost věnuje mimořádné stavbě Erbanovy mateřské školy – není mi jasné, nakolik se stavba stala skutečným prototypem, a nakolik zůstala ojedinělým úkazem. Recentní zateplení školky pak vyvolává palčivou otázku, proč nejsme – jako odborníci na dějiny architektury – schopni přesvědčit uživatele staveb o jejich architektonických kvalitách a benefitech, plynoucích z jejich uchování. Nehmotná kvalitativní hodnota je v očích zřizovatelů zjevně méně významná, než snížení provozních nákladů... Pozoruhodný detail monumentalizovaného cimbuří na obchodním středisku Libín je jistě poněkud bizarní, zajímalo by mě však, nakolik může jít o vědomě postmoderní hru forem (s. 64).

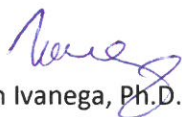
K vyzrálé práci mám jen několik marginálních připomínek. Willenbergova veduta není grafika, ale perokresba (s. 9). Z již hojné literatury k tématu socialistických památek se autorka bohužel opírá pouze o již klasické Karousovy Vetřelce a volavky, novější bohatá produkce Staňkové unikla (centrum výzkumu sochařství ve veřejném prostoru kolem Marcela Fišera – viz socharstvi.info, publikace o Olomouci *Bilance. Umění ve veřejném prostoru Olomouce v letech 1945–1989*, online *Databáze uměleckých děl v architektuře a veřejném prostoru města Ostravy* či *Křížky a vetřelci. Katalog drobného umění na území Plzně*, popř. brněnské výzkumy Jany Kořínkové). Ve výkladu o dějinách Prachatic není přesvědčivě doložen dopad, který měla italská cesta Viléma z Rožmberka v Prachaticích – projevila se přímo v konkrétních realizacích (např. v panském domě)? Zkratkovitě působí tvrzení o tom, že „Československo i na konci války podporovalo moderní styly“ (s. 29) – ČR

existovalo pouze na papíře a exilová vláda měla jistě jiné starosti, než uvažovat o architektonických formách. Stejně tak nemohu souhlasit s označením kulturního domu, školy či nemocnice za neambiciózní stavební typ (s. 31) – vzpomeňme na specifický typ besed či národních domů ze sklonku 19. století, případně na velkoryse proponované nemocniční areály (za všechny uveďme porodnici U Apolináře, Josef Hlávka 1875). Ve vztahu ke zmínce o krajinných změnách za socialismu bych autorčině pozornosti doporučil práci Pavla Hájka *Jde pevně kupředu naše zem...* Stejně tak by stála za doplnění literatura k panelovým sídlištím (kromě citované studie Evy Pýchové mám na mysli např. stať Marie Platovské o sídlišti Červený vrch s obecnějšími přesahy, *Umění* 2010, případně studii Jany Kořínkové o brněnském sídlišti Lesná a jeho památkové ochraně v *ZPP* 2015). Zajímá mě podrobnější výzkum zastírání paměti po odsunutém německém obyvatelstvu – nakolik byly domy po vysídleních ponechány svému osudu a demolovány záměrně (s. 37, 50). Pozoruhodný je autorčin postřeh o ignorování platných zásad územního plánu při realizaci třetí etapy druhého bytového okrsku v 60. letech (s. 41). Bylo možné zaznamenat známky nesouhlasu, nebo byli všichni zúčastnění s narušením charakteru historické zástavby srozumění (a případně proč)? Podobně, nakolik byla otevřená diskuse o počtu zelených ploch na projektovaném sídlišti (s. 42)? Kontextualizaci by si zasloužil výklad o bezohledných demolicích malebných zákoutí starých Prachatic (např. ve vztahu k diskusím o demolici starého Mostu – k tomu Matěj Spurný, např. v *ZPP* 2016).

Rád konstatuji, že práce Barbory Staňkové je napsána nanejvýš kultivovaným jazykem (snad jen místo „pospolitě“ → „pospolitosti“, s. 25, „kulturním“ → „kulturní“, s. 31) s jen ojedinělými hrubkami (zejm. lidé se „stěhovali“, s. 40, stavby „byli“ chloubou, s. 78).

Opakovaně zdůrazňuji, že diplomová práce Barbory Staňkové je i přes uvedené drobné připomínky a podněty mimořádně kvalitním a zralým textem, stojícím na promyšlené práci s prameny a opírajícím se o žitý postoj autorky. Z těchto důvodů práci jednoznačně **doporučuji** k obhajobě a navrhuji hodnocení **v ý b o r n ě**.

V Týně nad Vltavou, 30. května 2017

PhDr. Jan Ivanega, Ph.D.